

**Rapport om konferencen ”Somaliere og Integration”,  
29. november 2003 i Hasle, Århus, arrangeret af Somalisk  
Kvindeforening i Århus**



**Rapporten er udarbejdet af Ali Nuur for Den Somaliske Kvindeforening**

Januar 2004

**Rapport om Konference om Somaliere og Integration, 29. november 2003 i Hasle, Århus, arrangeret af Somalisk Kvindeforening i Århus**

© 2004, Den Somaliske Kvindeforening, Århus

**Rapporten kan bestilles:**

Somalisk Kvindeforening i Århus  
Ambara Hashi Nur, e-mail: [Ambara@wanadoo.dk](mailto:Ambara@wanadoo.dk)

Rapporten er udarbejdet af Ali Nuur, [www.nuur.dk](http://www.nuur.dk), E-mail: [Ali@nuur.dk](mailto:Ali@nuur.dk)

## Indhold

Anledning .....	4
Målgruppe.....	5
Kvinder, piger og sundheden.....	5
Børn-og unge og skolen .....	5
Integrationen – arbejdsmarkedet.....	6
Somaliske kvinder versus integration og arbejdsmarkedet.....	6
De somaliske kvindes specifikke problemer .....	8
Tilbagevendende minder om tortur – borgerkrigen i Somalia.....	9
Somaliske kvinder er på vej til at blive uafhængig af mændenes dominans.....	10
Kvindernes mareridt – omskæring.....	11
Kvinder og integration .....	13
Integration bygger på troværdighed, respekt og engagement .....	14
Værdigrundlag og mål for børnekulturen i Århus .....	15
Undervisning - børn, unge og skolen.....	16
Hvad skal vi gøre, når børn og unge er på kanten af loven.....	22
Projekter relateret integration - URBAN .....	23
Initiativer fra Sundhedshuset i Gjellerup .....	24
Somalias berømte digter opfordrer herboende somaliere, at de bliver integreret i det danske samfund. ....	26
Integration og kommunikation .....	27
Integration af somalierne på arbejdsmarkedet.....	29
Bemærkninger fra Workshopperne.....	31
links.....	34
Litteratur.....	35

## Anledning

Denne konference giver konkret viden, redskaber og ideer til bedre at tackle problemerne i forbindelse med integration og kontakten mellem herboende somaliere og det danske samfund.

Oplægsholdene vil tage udgangspunkt i somaliernes aktuelle situation. Det viste sig, at der har været en del misforståelse mellem somaliere og danskere. Derfor, forsøger kurset at fjerne fordomme og fejltagelser.

Grundholdningen skal være, at flygtninge og indvandrere skal indgå i kommunes/byens liv og bidrage på lige fod med den øvrige befolkning til samfundets funktioner.

De mangler i større eller mindre grad forudsætninger, som danskere har erhvervet sig gennem hele deres opvækst, for at kunne indgå i samfundet: bolig, sprog, uddannelse, beskæftigelse, kendskab til dansk kultur- og fritidsliv samt afklaring af egen rolle i en fremmed kultur.

Mange somalieres første kontakt med det danske børnepasningssystem er gennem daginstitutionen/skolen. Mange af de tosprogede forældre ved ikke hvilke forventninger og krav, der stilles til dem og deres børn.

Samtidig vil mange lærere, pædagoger og relevante instanser måske være usikre på, hvordan kontakten med de tosprogede børn og især deres forældre skal forløbe. Meget af denne usikkerhed kan overvindes med mere viden og information om flygtningenes kulturelle baggrund, børneopdragelse og familiemønstre.

Kurset vil forsøge at belyse de overnævnte emner og andre relaterede problemstillinger, som ungdoms kriminalitet, fordomme, og somaliske pigers og kvinders relation til sundheden.

Mange børn og unge med etniske baggrund har det vanskeligt ved at tilpasse sig i skole og uddannelsesstemmet i Danmark. For eksempel har man konstateret, at mange somaliske børn og unge igennem årene har oplevet en del problemer i forhold til skolesystemet, og især det med at droppe ud af skolen for tidligt og problemer relateret til adfærdsvanskeligheder. Samtidig, er det vigtigt at nævne, at der, i de seneste år, har været en række positive udviklinger, hvor der blev bl.a. etableret samarbejde mellem myndighederne og flygtninge indvandrere foreninger med henblik på at forstå og forebygge tendenserne.

Men der er stadig problemer med børn og unges tilpasning i skolen og i fritiden. Det kan skyldes mange ting, men børn og unge samt deres forældre har brug for vejledning og konkrete redskaber der muligvis kan hjælpe dem med at konfrontere de barrierer der forhindrer dem i at børn og unge udvikler sig positivt. De unges problemer såsom manglende skolegang dårlig socialisering påvirker samfundet negativt. Derfor kræves der målrettet engagement og inddragelse af de relevante myndigheder, institutioner, foreninger og grupper.

### **Målgruppe**

Sagsbehandlere, jobkonsulenter, ledere, sundhedspersonale, pædagoger, lærere og andre som har med somalierne at gøre.

Formålet med konferencen var at formidle konkret viden og give redskaber og idéer til bedre at takle problemer i forbindelse med integration og at skabe grundlag for en bedre kontakt mellem herboende somaliere og det danske samfund.

Der var omkring 50 deltagere både politikere, socialrådgivere, forskellige der arbejdede med indvandrere, repræsentanter for netværk m. m. Ca. halvdelen var somaliere. Der var en god diskussion, som fortsatte i pauserne og i forbindelse med de 3 workshops, som afsluttede konferencen, hvor emnerne var kvinder, piger og sundhed – Børn og unge, specielt om daginstitutioner og skole - Integration og arbejdsmarkedet.

I disse workshops fik man mulighed for at gå dybere i nogle af emnerne og få besvaret spørgsmål. Det var en vellykket conference, hvor man fik informeret om mange af de forskellige projekter og tiltag, der er i gang, specielt i Århus og fik en diskussion i gang

Her er nogle af emnerne, man diskuteret på forskellige workshops:

### **Kvinder, piger og sundheden**

- Er der et behov for en generel og specifik viden om sundhedssystemet, dansk kultur, børneopdragelse?
- Hvordan kan man omsætte årtiers mere teoretiske forebyggelsesdebat om kvindernes sundhed til praktisk?
- Børneopdragelse

### **Børn-og unge og skolen**

- Hvordan sikre vi, at alle somaliske børn får adgang til en grundlæggende/ungdoms uddannelse.
- Sammenhængen mellem unge af anden etnisk baggrund og kriminalitet.
- Er det nødvendigt at fokusere på den langsigtede sociale interaktion, idet det er vigtigt at få børnene integreret i børnegruppen, også når det er sprogtilegnelse, man ønsker at formidle?
- Tror vi at lige muligheder på alle områder, specielt hvad angår uddannelse og arbejde, vil reducere kriminaliteten blandt unge flygtninge og indvandrere?
- Skal somalierne nødvendigvis være med i de danske foreninger, eller er det godt nok, at de danner deres egen?
- Burde store kommuner ansætte flere uddannede og ressourcestærke personer fra de somaliske grupper som familiebehandlere og familieguidere i de relevante kommunale afdelinger?

### Integrationen – arbejdsmarkedet

- Hvad er somaliernes opfattelse af deres situation og integrationsprocessen i Danmark
- Er der succeshistorier indenfor integration
- Burde man styrke forældrenes faglige kvalifikationer og give dem arbejde, der passer til deres kompetencer?
- Tror vi at lige muligheder på alle områder, specielt hvad angår uddannelse og arbejde, vil reducere kriminaliteten blandt unge flygtninge og indvandrere?
- Hvordan kan vi hjælpe de unge til at komme i gang med en uddannelse, med praktik og med fritidsjob?

### Somaliske kvinder versus integration og arbejdsmarkedet



**Ambara Hashi Nur** og **Roda Ahmed**, henholdsvis formand og næstformand i Somalisk Kvindeforening fremhævede, at det store problem for somaliske kvinder er at finde arbejde. Der er brug for reformer, da det altid tidligere har været mændene, der har haft magten.

Ambara vil gerne have at Somalisk Kvindeforening udvikler sig til en familieforening. Hvad angår omskæring, er det nødvendigt at få mændene med, specielt de ældre, som stadig påstår, at det står i Koranen, at man skal omskære piger. Ambara Hashi Nur fortalte om en af kvindeforeningerne i Århus og foreningens arbejde.

En anden vigtig ting for somaliske kvinder er arbejde. Mange somaliske kvinder vil gerne have et arbejde, men det er meget svært. Det er en forhindring for somaliske kvinder i Danmark. De har brug for den chance for at kunne blive integreret. Der er ikke kun somaliske kvinder, som har svært ved at få job, men somaliske mænd har også problemer med at få et arbejde i Danmark. Somaliske kvinder har brug for et sted, hvor de kan mødes og tale om deres ideer og tanker og hjælpe hinanden. Mange somaliske kvinder skjuler, hvad de tænker og føler, og de skal have en chance for at komme ud med det, udtrykte Ambara og mange andre kvindelige deltagere.

Hvis man ser på arbejdsmarkedet, så er integrationen ikke lykkedes særlig godt, antallet af arbejdsløse blandt de etniske minoriteter er meget stort. Nogle kommuner er dog bedre end andre. Og rent socialt, så er de etniske minoriteter ikke særlig integrerede i det danske fællesskab, da mange danskere ikke har kontakt til denne gruppe.

Vi skal se i øjnene, at det nu er slut med et ensidigt billede af den somaliske kvinde som sky, hjemmegående og undertrykt, mener Somalilands Kvindeforening.

Det var et vigtigt informationsmøde og var afgørende for integrationen. Mange af de somaliske kvinder har vist store ønske for at blive integreret i det danske samfund, og taler meget om integration. Dialogen er meget vigtig.

Hvad angår integration, skal somaliske kvinder lære noget om det danske syn på børneopdragelse, familieliv osv. Danskerne skal også lære noget om somaliske kvinders syn på børneopdragelse. Børneopdragelse er forældrenes ansvar, hvad enten børnene er hjemme eller ude på gaden. Her kan man ikke overlade opdragelsen til andre. Mange somaliske kvinder er isoleret, hvilket går ud over integrationen.

”Men mange somaliske kvinder får flere børn end danskere, og så nytter det ikke, at mændene sidder i klubben hele eftermiddagen og ikke tager deres del af ansvaret for f.eks. at få børnene af sted om morgenen”, understreger Ambara.

For en somalier kan dansk opdragelse godt se meget fri ud, og det ser ud til, at danskerne tillader flere ting, end somalierne synes om. Men sådan er det ikke. Børn i Danmark har også meget stramme regler for, hvad de må og ikke

må. Det man kan konstatere er, at der mange somaliske kvinder, der sidder i deres hjem, og ikke har mulighed for at gå ud, fordi de skal tage sig af børnene.

Somaliske kvinder vil gerne på ud på det danske arbejdsmarked, men det kræver, at mændene hjælper til derhjemme.

Hvis de somaliske flygtninge skal integreres i det danske samfund, kræver det både en indsats fra det danske arbejdsmarked og fra flygtningene selv - ikke mindst mændene.

På forskellige workshops diskuterede deltagerne forskellige emner. Diskussionsgrupperne konkluderede bl.a., at det er vigtigt, at somaliske kvinder lærer om dansk børneopdragelse, så de kan tage det bedste fra hver tradition. En forudsætning for en god børneopdragelse er, at forældrene er godt integrerede i det danske samfund og ved, hvordan det fungerer.

Somaliske mødre forsøger at deltage i forældremøder og samtaler på skolerne, så de kender til den undervisning, som deres børn får.

Der var enighed om, at man skal være opmærksom på de svage grupper med særlige behov, som kvinder og de ældre.

Der skal være mange frivillige, som skal hjælpe somaliske kvinder og børn, fordi de har mange problemer i dagligdagen. Der skal også være nogen som kan rådgive kvinder omkring uddannelse, vigtigheden af at mødre uddanner sig og om, hvordan mødre skal tage sig af deres børn.

### De somaliske kvindes specifikke problemer



I Somalia arbejder manden ude, og kvinden tager sig af hjemmet. Generelt, er det mænd, der forsørger familien, men her i Danmark ændrer tingene sig, og pludselig skal kvinder både klare hjemmet og gå i skole. Hvis kvinderne ikke går i skole, bliver deres bistandshjælp taget fra dem. Mange glemmer at tage i betragtning, at kvinderne kommer fra krig, at mange af dem er

analfabeter og har brug for speciel hjælp. Nogle somaliske kvinder oplever kravene om dansk-undervisning som et stort pres. Nogle føler sig så presset, at de tænker på at tage tilbage til Somalia. I stedet skal man sammen finde en løsning, så kvinderne lærer dansk uden at føle sig presset.

Der er brug for somaliske kvinder i det danske system, der forstår de somaliske kvinders problemer f.eks. i sundhedssektoren. Nu er der kommet en løsning mht. omskæring, man har forklaret sundhedspersonalet omkring det, men før i tiden var det meget svært for somaliske kvinder at gå til lægen eller på hospitalet i forbindelse med fødsler, fordi de har den slags problemer, og de kan ikke forklare det for sundhedspersonalet. Så det var en af hindringerne for somaliske kvinder i Danmark.

Der er store forskelle i kulturen. Somaliske kvinder er opdraget til at skjule deres problemer. Man taler måske med sin nærmeste familie, men ellers skjuler man sine problemer.

Nogle af deltagerne har udtrykt, at mange mænd ikke deltager i familiernes aktiviteter. Store antal af somaliske mænd lægger ansvaret fra sig og overlader det hele til kvinderne. Generelt, støtter danske familier hinanden, moren henter f.eks. børnene i børnehaven, og så køber faren ind. Det gør man også i de uddannede somaliske familier.

Temmelig mange familier bliver splittet, fordi de støder på så mange problemer i Danmark. Nogle af problemerne er kultur bestemte. Der kan også opstå konflikter, når mødre skal i skole, og ordne andre ting uden for hjemmet, og manden ikke hjælper i hjemmet, fordi han er ikke vant det i Somalia.

Som vi ved, er det svært at for de somaliske kvinder, at bidrage til samfundet, hvis de ikke kan læse eller skrive, og heller ikke har muligheder til at komme på arbejdsmarked. Somaliske kvinder har også brug for at vise danskere den somaliske kultur og lære om den danske kultur. Somaliske kvinder har brug for at føle, at de eksisterer, og at der er behov for dem.

Måske har de nogle fantastiske ideer, men de har ikke mulighed for at tale om dem. Man skal støtte de uddannede somaliske kvinder, så de kan hjælpe de andre somaliske kvinder og være et forbillede for dem, så de kan se, at det godt kan lade sig gøre at blive integreret og opnå noget.

### **Tilbagevendende minder om tortur – borgerkrigen i Somalia**

Situationen i Somalia, kan påvirke somaliske kvindes opfattelser om børneopdragelse i vesten. Hvis tilstanden i landet ændrer sig, så kan den have

større påvirkninger på de kvinder, der lever i vesten, altså den kan have en domino effekt. Mange kvinder oplever ofte tilbagevendende minder om den tortur, som man i ens liv, familie og slægtninge blev udsat for. En sådan blokering kan skabe et problem for somaliske kvinder, når det gælder integration.

De fleste af de kvinder, som prøver at integrere sig, har stadig væk besvær med det nye land og det samfund med anderledes klima, sprog, religion, mad, traditioner, love, normer og andre ting, som er meget forskellige i forhold til det livsmønster, de er opvokset i.

Disse kvinder, føler at deres liv er sat på en prøve. Alting er blevet meget anderledes, i forhold til hvad de er vant til i hjemlandet. Mange kvinder føler kaos i deres liv. De savner deres land og deres folk.

Som det altid har været, spiller de somaliske kvinder en stor rolle i samfundets udvikling. Deres engagement og aktiviteter kan mærkes både her i Danmark og i Somalia. Kvinderne spiller en vigtig rolle i genopbygningen af samfundet. Kvinderne foretager forskellige arbejdsopgaver, for at tjene levebrødet hjem til deres familier. Somaliske kvinder er meget bevidst om deres rettigheder, ligestilling og andre aspekter, som berører deres koeksistens.

Hvis integration skal lykkes for somaliske kvinder og piger, så er man nød til at forbedre kvindernes position i samfundet. Kvinderne skal have en uddannelse og forbedret sundhedstilstanden. Det er også ønskeligt at disse kvinder deltager i alle grene af samfundet.

### **Somaliske kvinder er på vej til at blive uafhængig af mændenes dominans**

Mange kvinder sender signaler til mænd om, at de ikke mere vil acceptere at de bliver undertrykte af mændene. Det er faktisk meget tydeligt at få øje på sådan en ændring.

Hvor man tidligere har haft et helt andet mønster, kommer man til Danmark, hvor parret får hver deres penge, børnene lærer dansk, og pludselig skal manden omstille sig til en anden rolle. Men det er vigtigt, at man kommer videre med sit liv og også bliver en identifikationsmodel, som ens børn kan se op til.

Somaliske kvinder er træt af medierne, der fremstiller dem som passive, tilbageholdende og undertrykte, når de har mange mere eller mindre berettigede undskyldninger for ikke at lære dansk og blive integreret i det danske samfund. Somaliske kvinder vil gerne vise, at de er stærke, og kræver

de bliver behandlet ligeværdigt. Der var nogle af budskaberne, der kom frem fra konferencen. I konferencen kom der også frem, at somaliske kvinder gerne vil bidrage til det danske samfund, men hvordan?

Danskeren har et forvrænget billede af somaliske kvinder. Når somaliske kvinder ofte bliver fremstillet som passive og undertrykte, hænger det sammen med, at disse folkeslag er en af de sidst ankomne større grupper flygtninge i Danmark, og derfor, er de den gruppe, danskerne ved mindst om, og på den måde kan de virke fremmede på mange danskere.

Den somaliske forening har lavet mange initiativer og aktiviteter, som kan bidrage til synliggørelse af somaliske kvinder ved at holde åbne debat- og kulturarrangementer. En anden vigtig opgave for en sådan forening er at oplyse og orientere somaliske kvinder om det danske samfund, særligt, når det drejer sig om skole, uddannelse, arbejdsmarked og børneopdragelse, så de bliver bedre rustet til at fungere i Danmark og benytte sig bedst muligt af de eksisterende tilbud.

#### **Kvindernes mareridt – omskæring**

Et emne, som var uundgåeligt i konferencen var omskæring. Ambara Hashi Nur kom med et kort oplæg om situationen om piger omskæring i dag. Hun skitserede kort om forskellige initiativer, man havde taget i forebyggelsen af pige omskæring.

Somalisk forening har arbejdet på området, siden den blev grundlagt. Som man ved, er kvindelig omskæring ofte en del af det ritual, der skal gøre piger klar til at blive gift. Derfor er omskæring, foruden de mange sundhedsmæssige problemer det medfører, med til at bane vej for et andet stort problem, tidlige ægteskaber. Mange piger mister en vigtig del af deres barndom, fordi de bliver giftet bort i en alt for tidlig alder. Af samme grund får de heller ingen uddannelse, som gør det muligt for dem at klare sig selv senere i livet. Somalisk kvinde forening i Århus, som laver en stor indsats mod kvindelig omskæring er derfor i høj grad en vigtig indsats for børns vilkår og for deres ret til at være børn.

Det er meget vigtigt at mænd ændrer holdninger til pige omskæringen. De spiller faktisk en vigtig rolle, da et af de stærkeste argumenter for omskæring er, at mænd ikke vil gifte sig med kvinder, der ikke er omskåret.

Kenya er et af de lande som har taget initiativ til at afskaffe omskæring. Igennem dette initiativ var der sideløbende med pigernes alternative overgangsritual, flere hundrede drenge som deltog i forskellige aktiviteter, hvor de blev undervist i de skadelige konsekvenser af omskæring, og hvordan de som drenge kan være med til at bekæmpe omskæring. Ved de tre

ceremonier stod de mange drenge offentligt frem og erklærede deres støtte til pigernes valg og kampen mod omskæring.

Kvindelig omskæring praktiseres i mere end 28 afrikanske lande, i nogle lande i Mellemøsten samt i dele af Asien. Omskæring er mest udbredt i lande som Ægypten, Somalia, Sudan og Kenya, og selv om indgrebet faktisk er blevet forbudt i mange afrikanske lande, fortsætter det i samme omfang.

Kvindelig omskæring har fundet sted i flere tusind år og menes at stamme fra Egypten, hvorfra det har bredt sig til andre dele af verden gennem handel og kulturel udveksling. Selve det at omskære kvinder er ikke religiøst betinget, men derimod et indgreb, der skal undertrykke den kvindelige seksualitet og sikre, at kvinden forbliver tro mod sin ægtemand. Med tiden har denne praksis vokset sig til en stærkt rodfæstet tradition i de lande, hvor kvindelig omskæring finder sted. Så stærk, at omskæring også er fulgt med kvinder og piger, der bor i vestlige lande, men stadig holdes fast i hjemlandets kulturelle traditioner.

" Helt normalt liv bliver der desværre ikke tale om. Omskæring af pigerne er en gammelt afrikansk skik der stammer fra tiden hvor mænd følte en "ret" til at handicappe deres koner så de ikke kunne nyde seksuel samvær med andre mænd hvis deres egen mand ikke var til stede. Dette svarer til "kyskhedsbæltet" der blev brugt i Europa. Men! Denne form for kyskhedsbælte er altså permanent. Bare forestil dig et helt liv uden at være i stand til at nyde din seksualitet fuldt ud... nogensinde, og det bare fordi man er født kvinde og så er der mænd der tror de har ret til at bestemme over den allerbedste nydelse du har fået foræret fra skaberens side! Omskæring hos mænd er et indgreb der anbefales af mange vestlige læger og er kommet på grund af nogle komplikationer der kan ramme mænd i form af infektioner. Omskæring hos mænd bliver gjort på hospitaler mange steder i verden og er populær i USA, England, Italien, Portugal, Brasilien og mange andre steder ud over de mellemøstlige lande og Israel. Indgrebet hos mænd øger endda nydelsen en smule og er endda med til fornøjelsen føles "tættere" siger mange. Men helt ærligt omskæring af piger der kun er et afrikansk fænomen og ikke engang er kommet fordi religionen Islam eller Jødedommen har anbefalet det, er altså en lemlæstelse og en forbrydelse af svinsk karakter. Dette mishandling SKAL stoppes og bekæmpes med alle de midler loven har imod misbrug af andre menneskers liv og lemmer", bemærkede Ali Nuur, som også deltog i konferencen.

Vi, modstandere af lemlæstelse af kvinders kønsorganer, kan ikke frelse hele verden fra denne barbariske skik. Men måske kan vi i Danmark være med til at forhindre voldelige overgreb på små værgeløse piger, der vil komme til at lide

af efterveerne af barberbladet resten af deres liv.

Hvordan kan man hjælpe somaliske piger til at undgå lemlæstelsen. Der findes ikke ét entydig svar på området. Men vi er alle sammen enige om, at der skal være oplysning og oplysning og atter oplysning om emnet.

Der er brug for dissideret kampagner og oplysninger til somaliske imamer. De spiller faktisk en stor rolle for forsættelsen af sådan barbariske akter.

### **Kvinder og integration**

Det er en kendsgerning, at de etniske minoriteters kvinder er nøglepersoner i forhold til at sikre integration af de kommende generationer.

Det er vigtigt at finde ud af, hvordan vi kan inddrage dem i samfundet, så de ikke bliver marginaliserede. Men, det er også de flestes opfattelse, at hvis kvinderne lever isolerede i samfundet, begrænser de ikke bare deres egne udfoldelsesmuligheder, men det man risikerer, er at deres børn heller ikke bliver integrerede på en god måde.

Man må ikke glemme, at dét at tilhøre en etnisk minoritet kan give både kvinder og mænd særlige vanskeligheder, fordi de skal agere i forhold til to kulturer.

Der er ofte markante forskelle på de to køns roller – på kvinders og mænds råderum og udfoldelsesmuligheder.

Man ser et stigende antal kvinder fra de etniske minoriteter på krisecentrene for voldsramte kvinder.

Men vi må ikke glemme kvindernes ressourcer, for det er dem, vi skal bygge på.

Hvilke begrundelser, bruger arbejdsgiverne, når de ikke ansætter mange indvandrere kvinder på deres virksomheder? Ligger der en eller anden form for direkte eller indirekte diskrimination, der forhindrer, at man kommer i beskæftigelse, eller er det en misforståelse og fordom?

Kvinderepræsentationen i samfundets magtcentre er generelt lav i alle EU lande. Kan det være begrundelsen?

De etniske minoritetskvinder er stort set fraværende i samfundets magtcentre - f.eks. er der ingen etniske minoritets-kvinder i det danske Folketing.

Kvinderne har mange ressourcer, som vi har brug for i et mangfoldigt samfund.

Somaliske kvinder har masser af ressourcer. De har uddannelsesmæssige og kulturelle ressourcer, men de har også arbejdsmæssige og økonomiske ressourcer og de sociale og psykiske ressourcer.

### Integration bygger på troværdighed, respekt og engagement



Konferencen blev åbnet af chef for Familieafdelingen i Århus Kommune, **Leif Gjørtz Christensen**<sup>1</sup>, som fremhævede, at troværdighed, respekt og engagement var nødvendig i integrationsarbejdet.

Det var glædeligt og inspirerende for konferencen, at chefen for Familieafdeling i Århus Kommune, deltog i konferencen. Leif Gjørtz Christensen er af Århus Byråd blevet udnævnt til at være chef for Familieafdelingen i Århus Kommune. Han

har siden 1993 været chef for socialpsykiatrien i Århus Amt. Leif Gjørtz har været med til at stå i spidsen for amtets store udbygning af støtte- og botilbud til sindslidende. Før ansættelsen i psykiatrien var han en overgang ansat som kontorchef i den kommunale socialforvaltning. Det var rigtig godt, at en højtstående person som Leif Gjørtz, offer sin tid til konferencen. Det sender jo et signal om, at kommunen er meget interesseret i integration og i det hele taget spørgsmålet om kommunens nydanskere.

Århus kommune henvender sig mere til de somaliske kvinder og er mere opmærksomme på de somaliske kvinders situation, og det er meget vigtigt signal man sender til somaliske befolkning her i Århus.

Når man kigger nærmere på kommunens initiativer og udspil omkring tosprogede børn- og unge og generelt om emner, som er relateret til spørgsmålet, noterer man at kommunen har fremragende planer og håb for positiv udvikling af integration.

---

<sup>1</sup> Chef for familieafdeling i Århus Kommune

## Værdigrundlag og mål for børnekulturen i Århus<sup>2</sup>

Børn og unge i Århus Kommune skal have de bedst tænkelige betingelser for at leve sig ind i, opleve og bidrage til vores samfund og dets fællesskaber. De har ret til en barndom/ungdom, hvor der tages hensyn til deres udvikling og modenhed. De skal have indflydelse på deres eget liv. De skal vide, hvad der er at vælge imellem, de skal tilbydes nogle kvalitative valgmuligheder, og de skal lære at vælge.

Børn og unge skal både kunne modtage, deltage i og selv være skabende i den kulturelle verden.

Deres fantasi, skabertrang og kropsforståelse skal udfordres; det gælder også de børn og unge, som ikke i dag tiltrækkes af kulturtilbuddene eller føler sig velkomne.

De voksne skal være parate til at delagtiggøre børn og unge i den fælles kulturarv og den kulturelle mangfoldighed og sikre, at børn og unge har lige adgang til de kulturelle muligheder.

De voksne skal sikre kvalitet, være lydhøre i forhold til børn og unge, turde fordybe sig i det, som børn og unge laver, og skubbe dem videre i udviklingen. Samtidig skal de voksne vise børn og unge respekt og tage deres produkter alvorligt.

Børnekulturområdet skal styrkes kvalitativt, dels via en opkvalificering af allerede eksisterende tilbud, dels ved at skabe grobund for og styrke en kontinuerlig, kvalitativ og visionær udvikling af det samlede udbud af børnekultur i Århus Kommune.

Alle kommunale institutioner og selvejende kulturinstitutioner i Århus Kommune er forpligtet til at indarbejde børnekulturen som et selvstændigt mål i deres virksomhedsplan, så de aktivt kommer til at medvirke til at styrke den fælles børnekulturelle målsætning for hele kommunen.

Familiecentrene tilbyder forældre med børn og unge eller andre, der faktisk sørger for et barn eller en ung, gratis familieorienteret rådgivning til løsning af vanskeligheder i familien. Det er muligt at modtage vejledningen anonymt.

Formålet med rådgivningen er at medvirke til at løse og forebygge vanskeligheder. Sammen med familien vil rådgiveren arbejde på at finde frem til konstruktive løsninger.

---

<sup>2</sup> Børnekulturhuset

## Undervisning - børn, unge og skolen

**Ali Nur, cand. Scient.** (Århus universitet 1990), lærer og foredragsholder havde et fortrinligt indlæg med titlen "Status vedrørende unge somalieres situation i Danmark".

Han påpegede nogle af de vanskeligheder der gjorde sig gældende. For eksempel er der børn og unge, der pga. krigen og livet som flygtninge ikke har fået undervisning i flere år. Han havde en liste over en række ting som er væsentlige for at den unge skal kunne komme videre og som ikke er en selvfølge, når man kommer fra en hel anden den kultur - et godt grundlag for møder både med forældre og unge.



Han fremhævede, at de, der har fået modersmålsundervisning, har lettere ved at lære dansk. Mange somaliske forældre har ikke nogen uddannelse, derved får børnene ikke en tilstrækkelig god begrebsdannelse. Mangler de disse færdigheder kan de ikke klare 9. klasse. De somaliske børn risikerer at gå ud af skolen og tale en blanding af somalisk og dansk, som forhindrer dem i at komme videre i uddannelsessystemet.

Hvis man forsøger at tage temperaturen på unges holdninger til arbejdsmarked og uddannelser, kan man faktisk fornemme, at mange af dem ikke tror på en fremtid i Danmark. Men selvom de få somaliere, som klare sig bedre, prøver at opfordre, deres unge landsmænd, til at de skal forsøge og se op til de indvandrere, som klarer sig godt i det danske samfund, har de svært ved at komme igennem med budskabet.

»Det er desværre alt for få, de har mulighed for at se op til, og det offentlige er den helt store synder. Her undlader man at ansætte unge med en anden etnisk baggrund end dansk. Fogh kunne måske begynde med at ansætte nogle i Statsministeriet, og det gælder stort set alle de andre ministerier,« siger han.

Hvis man ser på arbejdsmarkedet, så er integrationen ikke lykkedes særlig godt, antallet af arbejdsløse blandt de etniske minoriteter er meget stort. Nogle kommuner er dog bedre end andre. Og rent socialt, så er de etniske

minoriteter ikke særlig integrerede i det danske fællesskab, da mange danskere ikke har kontakt til denne gruppe.

USA kan også fremhæves som et sted, hvor der er mere plads til kulturelle forskelligheder. Det har altid været et immigrantland og det præger den amerikanske selvforståelse og gør det rummeligt over for nye borgere.

I modsætning til Danmark, så mener man i USA at indvandring styrker den økonomiske vækst og tilfører landet noget godt, i stedet for at tilføre det noget dårligt. Trods de indbyrdes strukturelle forskelligheder landene imellem, mener jeg, at vi som danskere måske skulle skubbe vores nu dokumenterede selvtilfredshed lidt til side og indrømme, at andre lande kan have erfaringer, som vi kan lære af.

Når der tales om tosprogede elever/unge, er der en beklagelig tendens til at skære alle over en kam. Det er en fejltagelse. Tosprogede unge er lige så forskellige som danske unge. Nogle har boet hele deres liv i Danmark og har gået i skole her fra 1. klasse. Andre er sent ankomne, dvs. unge, der er flyttet til landet inden for de sidste par år i forbindelse med familiesammenføring eller som flygtninge. De har meget forskellige baggrunde. Nogle har gået i skole i deres hjemland, andre er analfabeter og skal starte fra bunden. Flere undersøgelser har således påvist store forskelle i de etniske gruppers uddannelsesfrekvens. For eksempel har iranere og pakistanere været bedre repræsenteret i ungdomsuddannelserne end somaliere.

Mange somaliske familier har urealistiske uddannelsesønsker på deres børns vegne. I forbindelse med vejledningssamtalerne er det ofte en stor fordel at inddrage en tosproget lærer eller vejleder. Den tosprogede lærer eller vejleder kan fungere som brobygger mellem dansk kultur og skoletradition og forældrenes traditioner. Læreren/vejlederen skal i stedet skabe en dialog med den unge og familien. Mange kender kun akademiske uddannelser fra hjemlandet - lægen og ingeniøren. Derfor skal der i en vejledningssamtale tales klart, tydeligt og konkret. Dansk pædagogisk tradition lægger vægt på selvstændighed, evnen til at deltage i diskussioner og argumentere for egne synspunkter.

Den sociale baggrund har også stor betydning for de somaliske unge, ligesom forældrenes engagement i deres børns skolegang er afgørende for et godt resultat. Vejledningen skal derfor altid tage udgangspunkt i den enkelte unges situation og baggrund. I en vejledningssamtale med en ung somalisk elev er der en række forhold, som læreren/vejlederen skal tage hensyn til. Først og fremmest er det vigtigt at inddrage den unges familie i uddannelsesplanlægningen. Familien har i mange tosprogede familier en

betydelig større indflydelse på de unges fremtidsplanlægning, end vi er vant til.

<sup>3</sup>Resultaterne af **DREAM (Tænketank)**, udgør grundlaget for rapportens to hovedkonklusioner:

- Der er meget store økonomiske potentialer i en bedre integration

Det er ikke overraskende, at bedre integration er godt for samfundsøkonomien. Men beregningerne viser, at der er tale om meget store beløb. Groft sagt vil den manglende integration af udlændinge på arbejdsmarkedet koste den offentlige sektor ca. 23 mia. kr. årligt fra 2005 [2]. Dét er forskellen på grundforløbet og den tænkte situation, at der slet ikke var nogen forskel i arbejdsmarkedstilknytningen mellem danskere og udlændinge. En sådan "perfekt integration" er ikke et realistisk succeskriterium. Et ambitiøst, men formentlig ikke uopnåeligt mål vil være, at indvandrerne først efter 15 år når en erhvervsdeltagelse, der svarer til danskernes (for kvinder dog lidt lavere). En sådan "forbedret integration" vil ifølge beregningerne fjerne det pres, befolkningsudviklingen lægger på de offentlige finanser, og endda gøre det muligt at udvide det offentlige forbrug med knap 4 mia. kr. om året fra 2005.

Disse tal tager dog ikke højde for omkostningerne ved at styrke integrationsindsatsen, så vi kan opnå "perfekt integration" eller "forbedret integration".

- Øget indvandring vil ikke i sig selv mindske forsørgelsesbehovet - tværtimod

Øget indvandring vil forøge det fremtidige forsørgelsesbehov. Det skyldes, at indvandrere har en svagere tilknytning til arbejdsmarkedet end danskere. Det gælder særligt for indvandrere fra mindre udviklede lande.

Samtidig vil øget indvandring virke hæmmende på den samlede integration, hvis integrationsindsatsen ikke kan udvides i takt med indvandringen.

Det er derfor Tænketankens opfattelse, at kun en markant styrket integration af indvandrere og efterkommere på arbejdsmarkedet kan yde et bidrag til at løse det stigende forsørgelsesbehov.

I naturlig forlængelse af rapportens beregninger har Tænketanken formuleret nogle principper for en politik, der kan styrke udlændinges integration på

---

<sup>3</sup> Indenrigsministeriet, **DREAM, Tænketank 2000-2.**

arbejdsmarkedet. Alle principperne tager udgangspunkt i, at arbejdspladsen er omdrejningspunktet for en vellykket integration. Hovedmålet er derfor at give så mange indvandrere og efterkommere som muligt en hurtigere og fastere tilknytning til arbejdsmarkedet.

Politikken kombinerer to vigtige elementer:

- *En holdningsændring* hos alle parter i integrationsprocessen – fra udlændinge selv til arbejdsgivere, danske kolleger, kommunerne og AF-systemet. Vi skal utvetydigt signalere, at alle er forpligtet til at yde en aktiv indsats for at forbedre integrationen.
- *Mere effektive incitamenter* for udlændinge til at lære dansk og søge arbejde og for kommunerne til at få dem i beskæftigelse. Udlændinges incitamenter kan både være positive – fx muligheden for at opnå permanent opholdstilladelse hurtigere – og negative – fx risikoen for reduktion eller bortfald af sociale ydelser. I yderste konsekvens skal det også være muligt at sende folk hjem, hvis forholdene i hjemlandet og vores forpligtelser efter konventionerne i øvrigt tillader det.

I forhold til integrationen, er som hovedregel de etniske minoritetspiger og kvinder mere isolerede i forhold til majoritetssamfundet end drengene og mændene. Samtidig er de bærere af en kønskultur, som kommer i konflikt med den kvindeopfattelse, der hersker i Danmark. Et af målene for vellykket integration af udlændinge i det danske samfund er, at udlændinge i samme grad som danskere deltager i samfunds udvikling.

Det er forskellige udfordringer drenge og piger fra de etniske minoriteter står over for. Forældrenes krav til de unge står ofte i modsætning til den herskende ungdomskultur – og specielt pigerne får problemer, fordi deres bevægelsesfrihed er mindst.

Vi kender alle til problemer mellem forældre og unge – men der er ingen tvivl om, at generationsproblemet forstærkes af kulturelle forskelle.

Forældrene spiller en rolle som formidlere af de to kulturer. Derfor er det vigtigt, at både mødre og fædre er integrerede i samfundet.

En af barriererne for kvindernes integration er, at der hersker en patriarkalsk familiestruktur i mange indvandrerfamilier. Hvis kvinderne påtager sig mere aktive og udadvendte roller, kan der komme en stærk modreaktion fra ægtefæller eller fædre, fordi ændringer i kvindernes roller bliver en trussel mod mændenes selvopfattelse og magtposition i familien.

Pga. sprogligt problem, er det for en del indvandrere sværere at deltage i mindre udstrækning i forældremøder, fordi de ikke behersker sproget godt

nok. Fædrene og ældre søskende er ofte bindeled mellem daginstitution, skole og familie.

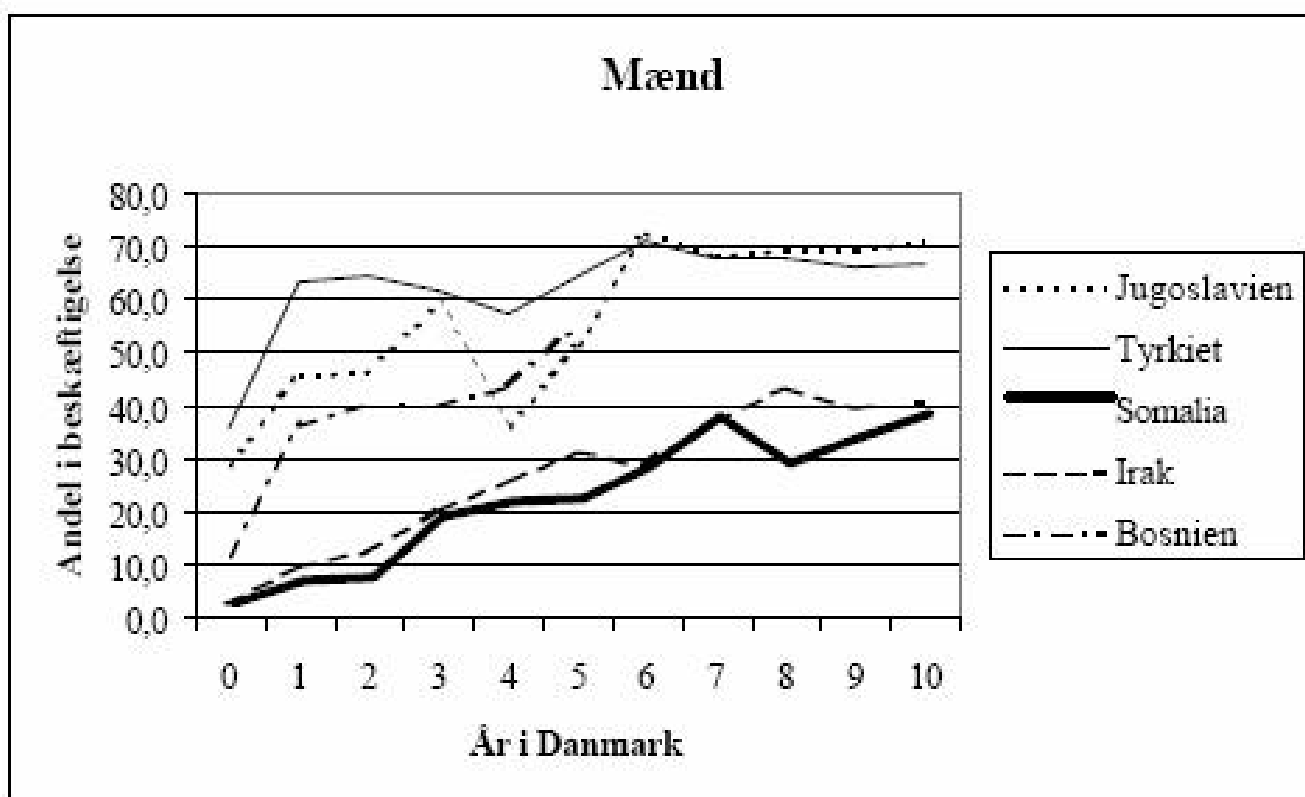
Det er min erfaring, at mange somaliske kvinder kun er i halvt så stort omfang som mænd er med i fritidsaktiviteter, sport og foreningsliv. De unge etniske minoritetspiger har sjældnere end de unge mænd tilknytning til nogen uden for husstanden.

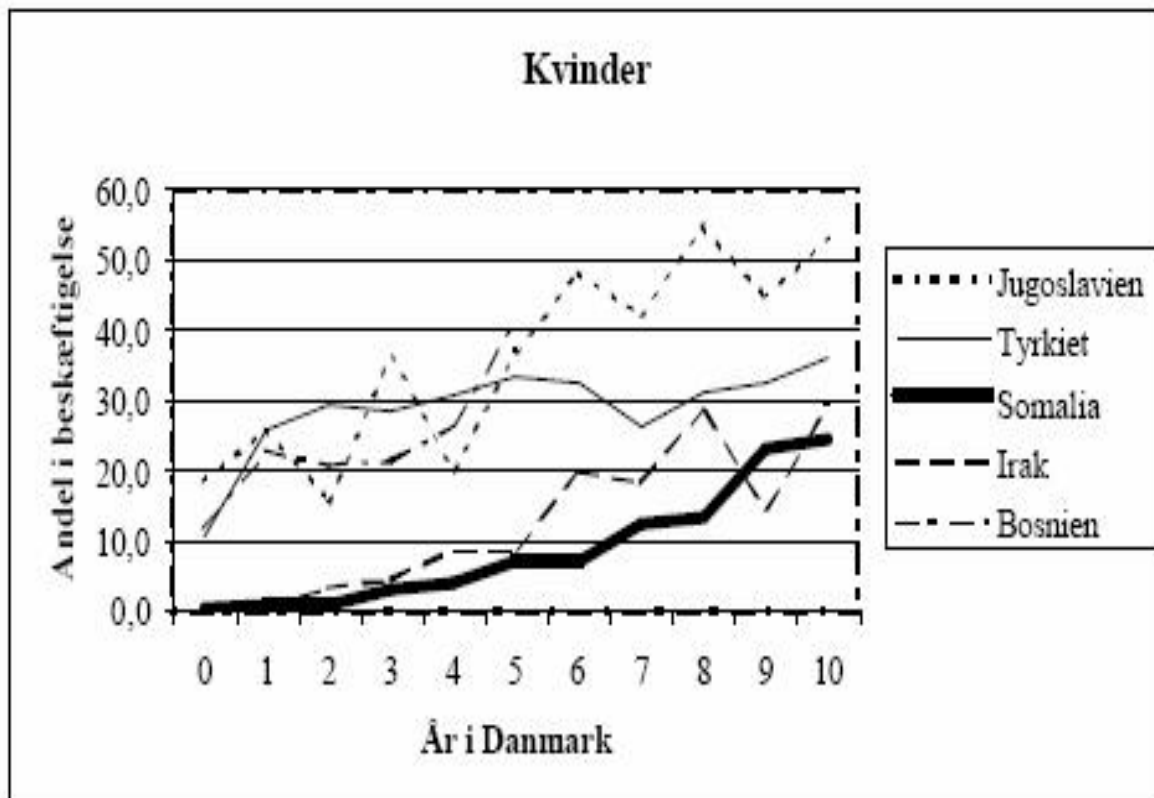
De unge minoritetsdrengene har kæresteforhold som regel med danske piger, men de etniske minoritetspiger har sjældent kærester.

Hvad angår beskæftigelsen, står mange somaliere udenfor job markedet. Det er også en kendsgerning, at de somaliske unge står over for store udfordringer i forhold til det samfund, de er kommet ind i. De står som unge konfronteret med ungdomslivets udfordringer, hvor specielt beskæftigelseskrav (undervisningspligt, aktivering eller arbejde) er centrale.

Og de står overfor de udviklingsproblemer, som også hører modernitetens ungdom til, (livssyn og værdinormer, sociale tilhørsforhold under omrydning m.m.). De unge har drømme om fremtiden.

Somaliernes tilknytning til arbejdsmarkedet er blandt de laveste for de etniske minoriteter i Danmark. Erhvervsfrekvensen for somaliere er 21 pct., hvilket svarer til, at fire ud af fem somaliere står uden for det danske arbejdsmarked. Til sammenligning er erhvervsfrekvensen for øvrige indvandrere fra tredjelande 52 pct. og for danskere 80 pct.





**Somaliere og deres efterkommere i Danmark januar 2003.**

	Indvandrere	Efterkom	I alt
0-4 år	220	3.690	3.910
5-9 år	978	1.638	2.616
10-19 år	2.871	1.52	3.023
20-29 år	2.488	21	2.509
30-39 år	3.914	3	3.917
40-66 år	1.689	0	1.689
67+ år	205	0	205
<b>I alt</b>	<b>12.365</b>	<b>5.504</b>	<b>17.869</b>

Kilde: Statistikbanken, Danmarks Statistik

## Hvad skal vi gøre, når børn og unge er på kanten af loven

Vi er bekymrede over udviklingen blandt somaliske unge. Flere end tidligere er indblandet i kriminalitet. En årsag kan være, at der er mange enlige mødre, og at de har svært ved at styre deres drenge. Somaliske mødre mister ofte grebet om sønnerne fra de er 10-11 år.

En anden forklaring er, at de unge mister respekten for deres fædre, som i det danske samfund måske ikke har kunnet få arbejde og ikke taler så godt dansk. Rollerne i familien bliver byttet om.

En almindelig reaktion fra somaliske forældre på den stigende kriminalitet blandt deres unge er: hvorfor gør kommunen og politiet ikke noget? Men det er vigtigt at slå fast, at det er forældrenes eget ansvar at styre børnene.

Endnu en forklaring kan være, at de unge keder sig og ikke kan se en positiv fremtid i Danmark hvad angår arbejde og uddannelse.

Kommunerne har ofte pralet af, at de har en god dialog med somalierne. Desværre har de på det seneste fået alt for mange rapporter fra politiet om somaliske unge, som er indblandet i kriminalitet. Somalierne vil meget gerne hjælpe med til at opklare de specifikke sager så de ikke gentager sig.

Det er bekymrende, at nogle somaliske unge færdes sammen med nogle af de mest belastede unge i Vollsmose og andre steder – sammen med arabere og tyrkere i store grupper.

Rygterne fortæller, at når børn og unge bliver anholdt af politiet skal en sagsbehandler sørge for, at afhøringen foregår på forsvarlig måde. Desværre ønsker mange somaliske forældre ikke at overhøre afhøringen. Man kan synes, det er meget vigtigt at somaliske forældre møder op, for det er deres ansvar at støtte børnene i sådan en situation. Man kunne også godt ønske sig, at man havde et godt samarbejde med de forældre, som har disse kriminelle unge.

Vi ved jo, at kommunen også ønsker, at somalierne skal i arbejde og vil arbejde på at give somalierne et godt image. Men det kan være svært at ændre folks holdninger, når der fortsat sker en del kriminalitet begået af unge somaliere - selv om det kun er en ganske lille del af unge, der begår kriminalitet.

## Projekter relateret integration - URBAN



**Sonja Mikkelsen** som også deltog i Konferencen. I tilslutning til Ali Nuur's oplæg, fortalte Sonja Mikkelsen, tidligere folketingsmedlem, trafikminister og sundhedsminister og Chef for Urban programmet "Bydel i bevægelse" lokaliseret til områderne Gellerup, Hasle og Herredsvang, om hvordan man støtter projekter og tiltag udefra, idéer og initiativer fra beboerne for at gøre områderne til et bedre sted at leve.

Man har bl.a. projekter, der støtter forældrene fra mange etniske grupper i, hvordan de bedst kan støtte deres drenge og piger i hvad de skal vælge af uddannelse, fastholde den osv. De ældre af indvandrerne har ikke erfaring fra det danske arbejdsmarked og ved ikke hvordan kravene og betingelserne er.

Sonja Mikkelsen har bl.a. nævnt nogle af de projekter, som kører under Urban programmet – fx "Integration af kvinder via idræt". Et projekt, som har til formål med at bruge idrætsaktiviteter som et aktivt integrationsredskab for kvinder i Urbanområdet.

Hovedsigtet med projektet er at bruge målrettede idrætstilbud, der muliggør aktiv deltagelse af kvinder med anden etnisk baggrund som et aktivt redskab til fremme af større deltagelse i foreningsarbejdet og hermed bedre integration i det danske samfund. Projektets formål er således at afdække behovet for målrettede idrætstilbud samt medvirke til realiseringen af dem, bl.a. via et tæt samarbejde med eksisterende idrætsforeninger i lokalområdet og DGI.

Baggrunden for projektet er en mindre tilbøjelighed blandt kvinder med anden etnisk baggrund end dansk til at deltage i specielt idrætsaktiviteter. På denne baggrund har en gruppe bestående af danske og kvinder med anden etnisk baggrund selv taget initiativ til at mødes over en gymnastikaktivitet hver søndag eftermiddag i en hal i Gellerup-området. Initiativet har været så vellykket, at man nu ønsker at etablere en forening. Foreningen skal have som formål at øge aktivitetsudbuddet, rekruttere flere kvinder (også fra andre dele af Urbanområdet), virke som kvinde idrætsudøveres talerør overfor andre idrætsforeninger og i forbindelse med den planlagte etablering af Multihal og Aktivitetshus i Herredsvang samt motivere et større antal kvinder til at dygtiggøre sig inden for foreningsarbejdet

Aktiviteterne i det ansøgte projekt er alle af initierende karakter med henblik på at kunne give den planlagte forening fast grund under fødderne, hvorefter den forventes drevet videre under eksisterende rammer og vilkår for foreningsarbejde i Danmark. Projektet løber således kun over ½ år. Inden for denne periode forventes dannelse af en forening, valg af bestyrelse, information om foreningen i lokalområdet, gennemførelse af kursus for bestyrelsen samt tema-workshops for medlemmerne. Endvidere arbejdes der på – såfremt det er muligt – at gennemføre en sommerlejr for et antal medlemmer samt disses børn.

### Initiativer fra Sundhedshuset i Gjellerup



Sundhedsplejerske **Lisbeth Bruun Nielsen** er tilknyttet Sundhedshuset i Gjellerup og arbejder også som integrations sundhedsplejerske. Sundhedshuset i Århus Vest er et nyt tilbud til alle i lokalområdet. Her er der mulighed for at få vejledning om sundhed.

Sundhedshuset er placeret i Gellerup Bibliotek. I det nye Sundhedshus er der tilknyttet sundhedsplejersker, en tandplejer og jordemødre. Medarbejderne

vil i samarbejde med brugerne udvikle nye arbejdsmetoder og samarbejdsformer.

#### Aktiviteter:

- jordemoderkonsultationer
- fødselsforberedelse
- mødregrupper
- temagrupper for forældre
- åbent hus
- udstillinger
- biblioteksorientering
- internet-introduktion

Sundhedshuset er baseret på et tværfagligt samarbejde mellem Magistratens 1. og 4. Afdeling, Århus Amt og ikke mindst beboere og samarbejdspartnere i lokalområdet.

Hun kom med et oplæg om Sundhedshuset, specielt kvindernes situation. Hun synes, at det vil være en god idé med sundhedsformidlere, men man har ikke

gang i en uddannelse. Arbejde med sundhedsfremme vil flytte opmærksomheden væk fra sygdom og over mod sundhed. Der vil give mere fokus på hvad der gør folk raske i stedet for hvad, der gør folk syge. Målet er at mobilisere det overskud, der gør folk robuste overfor dagligdagen og livets stress faktorer.

Man har en række gruppeaktiviteter: Mødregupper – det er der ikke meget interesse for, fødselsforberedelse, babygrupper og grupper med forskellige temaer som kost og motion.

Motion er meget populær. Der er dannet en motionsforening med gymnastik, løb, o. s. v.

Kvinderne er også meget interesserede i egen krop og i Sundhedssystemet. Et andet område er børns udvikling og opdragelse, og om hvordan man inddrager det bedste i begge kulturer. Der er for eksempel fremmed for somalierne, at man taler til helt små børn.

Det er ikke nok at kunne lidt dansk. Det er vigtigt at få kendskab til de forskellige begreber for at kunne give det videre til børnene.

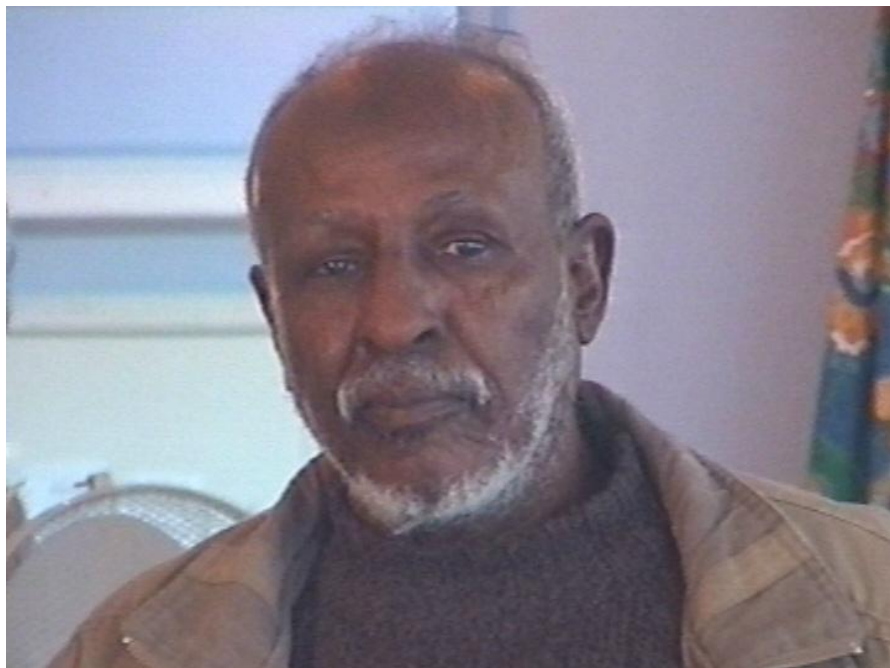
En af tilhørerne bemærkede, at flere af mændene har bedre uddannelse, men da de næsten aldrig er hjemme eller flytter, påvirker de ikke børnene til at få en uddannelse. Det bliver således den dårligst uddannede af forældrene, der påvirker børnene. Mohammed Gelle indrømmede, at der er et højt antal af separationer blandt somalierne

Ibrahim Gøgenur, IT – underviser og Kambiz Kalantar Hormoozi, koordinator i Århus Kommunes IT- projekt i Århus Vest gjorde rede for undervisnings erfaringer med somaliske kvinder indenfor IT. Formålet med projektet er at skabe et lærings og kompetenceløft i området indenfor IT. Kurserne er gratis. Man henvendte sig til ressourcestærke kvinder fra forskellige etniske grupper bl.a. i Somalisk Kvindeforening, Interkulturel Kvindeforening som henvender sig til iranere og International Kvindeforening med bl.a. tyrkere.

Man fik etableret 7 hold med 50 stabile kursister, heraf var 23 fra Somalia. Der var meget stor interesse og motivation fra de somaliske kvinders side, men det er ikke så nemt for dem, da de har mange børn, som også skal passes. Men denne kompetence giver muligheder på arbejdsmarkedet. Personer i aktivering, har specielt været meget interesserede.

**Somalias berømte digter opfordrer herboende somaliere, at de bliver integreret i det danske samfund.**

Mohamed Ibrahim Hadraawi, Somalisk digter på fredsmarch deltog i konferencen. Vi somaliere var meget glad for at han kom og deltog i konferencen.



Hadraawi er en af Somalias største digtere. Han er den mest populære nutidige somaliske digter, sangskriver og tekstforfatter. Han har skrevet mange bøger om digte. På konferencen, talte han om integration og at være indvandrer. Endvidere, opfordrede han herboende somaliere, at være aktive og deltage aktivt i samfunds udviklingen. Når man er indvandrer, er man

forpligtet til at respekteret landets regler og love.

Hadraawi startede marchen for et år siden. Sammen med mange andre somaliske kunstnere tilbagelagde han mere end 1.000 km tværs gennem Somalia. Hans budskab er forsoning – mellem alle somaliere – både dem, der er flygtet fra borgerkrigen og dem, der er blevet boende i Somalia.

I den somaliske kultur har digtere og musikere traditionelt stor magt. Kunstnere er derfor også blevet anklaget for, at anspore til fjendskab og uro i landet. Med marchen ønsker forskellige somaliske kunstnere, med Hadraawi i spidsen, at bruge deres store indflydelse på at opnå det modsatte – fred. Hadraawi nævnte også, at det er nødvendigt, at somaliere integreres i det danske samfund. De skal også lære om det danske samfunds grundlæggende værdier og normer og så vidt muligt blive i stand til at forsørge sig selv.

## Integration og kommunikation



**Osman Farah**, cand. mag. i samfundsfag arbejder som konsulent i kommunikation med flygtninge/indvandrere og uddannelse. Talte om dette emne og fritidsaktiviteter.

**A. Osman Farah** (Cand. Mag), en af de somaliske akademikere, som er meget aktivt involveret i integrations spørgsmål. Han er også medlem af integrationsrådet i Århus kommune. Endvidere, etablerede Osman Farah DMEG sammen med K.

Hormoozi (Cand. Scient. Pol.), en selvejende institution, som har sin hoved opgave i emnet integration. I hans oplæg "integration – kommunikation og forebyggelse" tog han udgangspunkt i begrebsforståelser, hvor han senere kom ind og relaterede hans synspunktet til somaliske unges situation i dag.

Diskussionen omkring integration er i det danske samfund løbet helt af sporet. Årsagen er politisk afmagt og almindelig misforståelse af begrebet integration i befolkningen.

Hvad mener vi med begrebet integration? Betyder det at sammensmelte dele til en helhed.

Af det ville der fødes en flerkulturel struktur. En skræmmende tanke for de, som stiller krav om total underkastelse under danske kulturelle værdier.

Dette emne er et de mest debatterede og fokuserede emner i Danmark. Dette fokus adskiller sig fra, hvad der er almindeligt i den danske debat om etniske minoriteters samfundsmæssige placering. Denne debat forgår nemlig såvel i medier som blandt politikere, forskere og ikke mindst blandt socialarbejdere som en integrationsdebat.

Integrationsbegrebets dominans har alvorlige konsekvenser for både de socialpolitiske diskussioner og det sociale arbejde.

Medborgerskabsbegrebet<sup>4</sup> er også blevet anvendt i forbindelse med undersøgelser af etniske minoriteters samfundsmæssige placering; og

---

<sup>4</sup> AMID Working Paper Series 1/2001, Integrationsloven – en case, der illustrerer etniske minoriteters usikre medborgerstatus, af Morten Ejrnæs, Institut for Sociale Forhold og Organisation, Aalborg Universitet

medborgerskab har på dette felt en række oplagte fordele i forhold til begrebet integration, som i Danmark har været det foretrukne begreb i diskussionen om etniske minoriteters samfundsmæssige placering.

Det er imidlertid vanskeligt at belyse etniske minoriteters samfundsmæssige placering ved hjælp af integrationsbegrebet. Dette skyldes først og fremmest, at spørgsmålet om Integration i mange tilfælde gøres til et spørgsmål om kulturers forenelighed.

Begreberne assimilation (kulturel ensretning) og flerkulturel integration (multikulturalitet eller diversitet) fremstilles inden for denne tradition som centrale, og dermed bliver spørgsmålet om de etniske minoriteters samfundsmæssige placering hyppigt reduceret til et spørgsmål om etniske minoriteters kulturelle fremmedhed. Kulturalisering eller "kulturreduktionisme" har således været en central tendens i både den politiske diskussion og forskningen vedrørende etniske minoriteter.

Medborgerskabsbegrebet har i flere lande fået en ny popularitet i forbindelse med diskussioner om etniske minoriteters samfundsmæssige placering. Etniske minoritetsorganisationer, menneskeretsorganisationer og forskere har været med til at stimulere denne interesse. Interessen udspringer af et ønske om at kunne belyse, i hvilket omfang forskellige etniske minoritetsgrupper: oprindelige folk, flygtninge og indvandrergupper har de samme medborgerrettigheder som landets egne statsborgere. Medborgerskabsbegrebet har været med til at sætte fokus på ligestilling, ligebehandling og diskrimination.

Lov nr. 474 af 1. juli 1998 om integration af udlændinge i Danmark lagde således op til, at flygtninge ligestilles. De skulle blive fuldgældige medlemmer af samfundet; de skulle have status som medborgere.

For somalierne og generelt for indvandrere og flygtninge, er loven sikkerhed for, at de bedre er integreret og få en ligeværdig plads i det danske samfund. Lovens formål er jo gennem en integrationsindsats:

- at bidrage til, at nyankomne udlændinge sikres mulighed for deltagelse på lige fod med andre borgere i samfundets politiske, økonomiske, arbejdsmæssige, sociale, religiøse og kulturelle liv,
- at bidrage til, at nyankomne udlændinge hurtigt bliver selvforsørgende,
- at bibringe den enkelte udlænding en forståelse for det danske samfunds grundlæggende værdier og normer".

Folk her i landet nærer derimod en bekymring overfor en fortsat fejlslagen integration med tanke på indvandreres lave beskæftigelsesgrad og unormalt høje arbejdsløshed. Disse forhold står i skærende kontrast til de velfærdsproblemer Danmark står overfor i de kommende årtier.

Derfor er der ikke noget entydigt svar på det spørgsmål om integration eller assimilation, derfor kunne svaret være en assimileret integration!

Desuden vil man mene at ordet integration indeholder flere dimensioner, hvor man i dette tilfælde har omtalt en økonomisk dimension og delvist en social dimension og slet ikke berørt den kulturelle dimension. Endvidere mener man, at der ikke findes nogen entydig og endegyldig facitliste i en sådan diskussion.

Disse ønsker og regulering af indvandringspolitikken kan signalere dog i højere grad assimilation, hvilket også ville være det rette begreb at bruge, hvis det er det man ønsker. Regeringens strategier for bedre integration (juni 2003) har ganske meget fokus på begrebet kultur, hvorfra alt derefter måles. Men grundlæggende er det universelle værdier, som demokrati, lighed, frisind og tolerance hvidbogen referer til.

### Integration af somalierne på arbejdsmarkedet



Den sidste taler var **Mohammed Gelle** fra Somalisk Netværk Er ansat i Flygtningehjælpen. Hans emne var Integration af somalierne på arbejdsmarkedet, barrierer og muligheder. Han supplerede de tidligere foredragsholdere. Nævnedede at somalierne kom med meget forskellige forudsætninger. Der var veludannede byboere, men også bønder og nomader med ringe eller ingen uddannelse. De har hver deres arbejdskultur, hvilket vanskeliggør opgaven. Fra

Flygtningehjælpen har man kontakt med de 10 byer i Danmark, hvor der er flest somaliere og prøver at få nedbrudt nogle af barriererne.

Han indledte med kort at fortælle, at "Det Somaliske Netværk" formål er bl.a. at nedbryde de barrierer, der er for somalierne og generelt for nydanskernes integration på det danske arbejdsmarked. Foreningen arbejder bl.a. med at indsamle de erfaringer, som virksomheder har med at få flygtninge og

indvandrere ind på arbejdspladsen og med at få virksomheder til at tage initiativ på området.

I hans oplæg fortsat han med, at lokalisere problemer relateret med integration. Integrationen af somaliere i Danmark mislykkes. Somalierne halter på enhver måde langt efter andre etniske grupper i deres forsøg på at få fodfæste i samfundet og på arbejdsmarkedet. [Fleste somaliere](#) efterlyser en integrationsindsats, der tager højde for somaliernes særlige behov.

Mens integrationen som helhed er i fremgang, har somalierne fortsat svært ved at finde sig til rette i det danske samfund. Det viser nye tal fra Catinét Research.

Så selv om mange af somalierne er veluddannede og velintegrerede, får de ifølge Mohamed Gelle ikke lov til at fungere som rollemodeller i det somaliske miljø, fordi det fjendtlige politiske klima har skabt et toneangivende flertal, der spreder budskabet om, at integration ikke lader sig gøre, og i stedet koncentrerer sig om, hvordan man får mest muligt ud af »systemet<sup>5</sup>«.

Mohamed Gelle kommenterede, at han også har oplevet, at mange somaliere forklarer deres problem med at komme ind på arbejdsmarkedet med, at de er meget anderledes i forhold til danskere. Samtidig forklarer mange somaliere dog også problemet med, at somalierne er en lukket gruppe, der ikke har så meget kontakt med det omkringliggende samfund.

---

<sup>5</sup> [UgebrevetA4](#), August Nr. 28, 2003

## Bemærkninger fra Workshopperne



Der har været masser af diskussioner på forskellige workshops. Mange af deltagerne var meget oplagte og var aktive i debatten. Her er nogle af de bemærkninger, som kom frem:

**Abdirahsid** ( en ungdoms medarbejder ved Odense kommune) : Vi ved at de unge somaliere har sociale problemer mest forårsaget af socialt svage forældre, som mangler overskud. Samtidig er der generationskløft hvor børn og unge har svært ved at

kommunikere med deres forældre. Vi snakker meget om drenge men vi bør heller ikke glemme at unge piger også har begyndte at udvikle sig negativt. Ligeledes er det vigtigt at se på om systemet og myndighederne er i stand til at tackle disse problemer. Jeg mener forebyggelse er den bedste måde at håndtere tingene på. Samarbejde mellem forældre, foreninger, myndigheder og institutioner fører til positive resultater. Helt konkret kan man få meget ud af at fokusere på de unges fritid ved at være sammen med dem, vejlede dem osv. Forældre bør inviteres og inddrages. Her skal man huske på at der også bygges bro mellem forældre og unge, det er ikke sikkert at de kommunikere godt. Indsatsen i forhold til unge er langsigtet proces og derfor kræver tålmodighed og respekt.

**Mustafa** ( en ung somalier som er tilknyttet til projektet rådgivning fra unge til unge, Århus kommune):

De unge somaliske teenagere har brug for et privat liv og at være sammen med andre unge. Nogle forældre har svært ved at forstå det. Det skaber konfrontation og misforståelse forældre og deres børn imellem. De unge er også kloge og kan selv tage et ansvar. De har fritid og venner. Derfor er det ikke kun forældre men dem der arbejder i forhold til børn og unge, der bør respektere børn og unges prioriteringer og valg.

Jeg synes også at det bedste praksis skal belønnes så de unge får rollemodeller og folk som de kan se op til. De unge selv skal også mere bruges til at formidle, de kan forklare og bedre overtale hinanden.

**Marianne Nuur** (Underviser, Århus Købmandsskole)

Efter min mening er der mange der dropper skolen, derfor er det vigtigt at sætte tidligt ind. Initiativer af nye tiltag vil sætte fokus på sådanne problemer.

Derudover er der brug brobyggere der kan fungere som rollemodeller for de unge. Forældrene skal være realistisk med hvad deres børn kan og ikke kan, dvs. forventningerne skal begrundes, ikke kun udtrykkes. At møde til tiden i forhold til skolen og aftalte møder er meget vigtigt.

### **Younis Aweys** ( Somalisk tosprogede medarbejder, Aalborg)

For nogle år siden har vi haft en del problemer med de somaliske børn og unge i Aalborg. Nu har vi løst disse problemer ved bl.a. at forebygge og imødekomme de unges behov og prioriteringer.

Efter min mening er forælderrollen det afgørende, men ledere, mellemledere og medarbejdere har også meget at bidrage. Skolen skal ikke brokke sig hele tiden, det tager tid at unge tilpasse sig, det kræver derfor tålmodighed. Børn og unge mister selvtilliden hvis man kritiserer dem hele tiden. Der er også en del misforståelse mellem børn og unge, deres forældre og skolen.

### **Heidi Friis** ( Integrationsmedarbejder)

Forældreansvaret er jeg enige i for at være det vigtigste, derfor skal de somaliske forældre huske på at sende deres børn til daginstitutioner så de indgår i socialiseringsprocessen i en tidligere fase. Før skoleaktiviteter synes jeg er vigtigt.

### **Randi** ( Har arbejdet med integrationen af somalierne i 13 år)

Somalierne forsøger at skabe velfungerende netværk i form af foreninger osv. Men samarbejdet med andre udenfor de somaliske miljø skal også bestyrkes. Man har også brug for handlinger i stede for gode diskussioner hele tiden.

### **Halima** ( En somalisk tolk og mor som sent to af sine børn til universitetet)

De somaliske børn og unge oplever pres fra systemet. Der er for mange krav man skal opfylde, og der er ikke ret mange der kan. Mange somaliske forældre har det svært og det skal hjælpes. Skolen og hjemme er to forskellige, og nogen gange, modsættende verdener. Det gælder om at få de to verdener til at hænge sammen og samarbejde.

**Lene:** Der er forskel mellem drenge og piger og de har forskellige behov. Piger skal også have et forum hvor de kan diskutere problemerne.

Følgende punkter var workshop deltagerne enige om;

- Det er vigtigt at tage udgangspunkt i børn og unges behov og prioritering
- Det er vigtigt at de somaliske forældre, foreninger, myndighederne og skolen samarbejder til fordel for børn og unge. Der er brug for et positiv samspil
- Skolen og de relevante myndigheder bør respektere de somaliske børn og unges kulturelbaggrund og religion samt at forældrene er interesseret i at bevare en del af deres oprindelige kultur.
- Der er fordomme og misforståelse mellem forældrene og de institutionerne der bidrager til børn og unges socialisering. Derfor bør alle parter sidde sammen og snakke tingene igennem.
- Gensidig orientering, samarbejde, anerkendelse og respekt er nøglen til succes

## links

[www.flygtning.dk](http://www.flygtning.dk) - Dansk Flygtningehjælp  
[www.inm.dk](http://www.inm.dk) - Integrationsministeriet  
[www.ms.dk](http://www.ms.dk) - Mellemløst Samvirke  
[www.nel.dk](http://www.nel.dk) - Nævnet for Etnisk Ligestilling  
[www.nuur.dk](http://www.nuur.dk) – Undervisningsmaterialer, rådgivning, projektudvikling, mm.  
[www.somaliwomen.dk](http://www.somaliwomen.dk) – Somaliske kvinder forening

## Ministerier

Beskæftigelsesministeriet	<a href="http://www.am.dk/">http://www.am.dk/</a>
Finansministeriet	<a href="http://www.finansministeriet.dk/">http://www.finansministeriet.dk/</a>
Forsvarsministeriet	<a href="http://www.forsvarsministeriet.dk/">http://www.forsvarsministeriet.dk/</a>
Indenrigs- og Sundhedsministeriet	<a href="http://www.indenrigsministeriet.dk/">http://www.indenrigsministeriet.dk/</a>
Justitsministeriet	<a href="http://www.justitsministeriet.dk/">http://www.justitsministeriet.dk/</a>
Kirkeministeriet	<a href="http://www.kirkeministeriet.dk/index.htm">http://www.kirkeministeriet.dk/index.htm</a>
Kulturministeriet	<a href="http://www.kulturministeriet.dk/">http://www.kulturministeriet.dk/</a>
Miljøministeriet	<a href="http://www.miljoeogenergiministeriet.dk/">http://www.miljoeogenergiministeriet.dk/</a>
Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration	<a href="http://www.integrationsministeriet.dk/">http://www.integrationsministeriet.dk/</a>
Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri	<a href="http://www.foedevareministeriet.dk/">http://www.foedevareministeriet.dk/</a>
Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling	<a href="http://www.videnskabsministeriet.dk/">http://www.videnskabsministeriet.dk/</a>
Skatteministeriet	<a href="http://www.skatteministeriet.dk/">http://www.skatteministeriet.dk/</a>
Socialministeriet	<a href="http://www.socialministeriet.dk/">http://www.socialministeriet.dk/</a>
Statsministeriet	<a href="http://www.statsministeriet.dk/">http://www.statsministeriet.dk/</a>
Trafikministeriet	<a href="http://www.trafikministeriet.dk/">http://www.trafikministeriet.dk/</a>
Udenrigsministeriet	<a href="http://www.udenrigsministeriet.dk/">http://www.udenrigsministeriet.dk/</a>
Undervisningsministeriet	<a href="http://www.undervisningsministeriet.dk/">http://www.undervisningsministeriet.dk/</a>
Økonomi- og Erhvervsministeriet	<a href="http://www.erhvervsministeriet.dk/">http://www.erhvervsministeriet.dk/</a>

## Litteratur

**Danmarks Statistik**, Dobbelt så mange efterkommere om 15 år, Nyt fra Danmarks Statistik, nr. 217, 2002.

**Husted, Leif m.fl.**, "Hit Twice? Danish Evidence on the Double-Negative Effect in the wages of Immigrant Women", Working Paper 00-06, Centre for Labour Market and Social Research, 2000a.

**Jeppesen, K. J. & Nielsen, A.** (1998) Etniske minoritetsbørn i Danmark - det første leveår. Rapport nr. 2 fra forløbsundersøgelsen af børn født i 1995. København: Socialforskningsinstituttet 98:5.

**Ministeriet for flygtninge, indvandrere og integration**, Udlændinges integration i det danske samfund, Tænk tanken om udfordringer for integrationsindsatsen i Danmark

**Mogensen, G.V. & Matthiessen, P.C.** (2002) Overblik og nogle spørgsmål til politikkerne. I Indvandrerne og arbejdsmarkedet: Mødet med det danske velfærdssamfund. København: Spektrum.

**Morten Ejrnæs**, AMID Working Paper Series 1/2001, Integrationsloven – en case, der illustrerer etniske minoriteters usikre medborgerstatus, af Institut for Sociale Forhold og Organisation, Aalborg Universitet

**Schmidt, G. & V. Jakobsen** (2000) 20 år i Danmark. En undersøgelse af nydanskernes situation og erfaringer. København: Socialforskningsinstituttet 00:11.

**Schultz-Nielsen, M. L.** (2002), Indvandrerens tilknytning til arbejdsmarkedet 1985-2001. I Indvandrerne og arbejdsmarkedet. (ed.) G. V. Mogensen og P. C. Matthiessen. Spektrum.

**Undervisningsministeriet**, *Rapport om praktikpladssproblematikken*, 2000.